

FELJTON Socijalni nauk Crkve od pape Lava XIII. do pape Lava XIV. (2/10) – IKA

Foto: Vatican Media / Papa Lav XIII. i naslovnica enciklike "Rerum novarum"

PAPINSKA VIZIJA DRUŠTVENE PRAVDE: Najznačajnija područja enciklike „Rerum novarum“ (O novim stvarima). Enciklika „Rerum novarum“ pape Lava XIII. obuhvaća temeljna pitanja društvenog poretka i odnosa između rada i kapitala, a njezin utjecaj proteže se daleko izvan crkvenih granica.

U nastavku donosimo pregled najznačajnijih područja koje enciklika obrađuje.

Pravo na privatno vlasništvo i njegovo opravdanje

Enciklika odlučno brani pravo na privatno vlasništvo kao prirodno pravo, utemeljeno u čovjekovoj slobodi i njegovu odnosu prema radu. Čovjek ne može samo koristiti plodove zemlje, već ima pravo i na posjed. Oduzimanje tog prava značilo bi oduzimanje same ljudske slobode. Iako socijalisti žele podijeliti bogatstvo jednako među svima, Papa ističe da takav model zanemaruje dostojanstvo ljudske osobe i obitelj kao temeljnu jedinicu društva. Obitelj prethodi državi i ima pravo na vlastitu imovinu.

Radničko pitanje i uvjeti rada

Papa poziva na priznavanje dostojanstva rada i ističe kako rad nije sramotan, već Božji naum od stvaranja. Poslodavci moraju poštivati dostojanstvo radnika, a radnici trebaju pošteno ispunjavati svoje dužnosti. Međutim, rad ne smije biti izrabljivački. Papa traži da radnici ne budu pretjerano opterećeni, da imaju odgovarajući odmor, te da im se isplaćuje poštena i dostatna plaća kojom mogu uzdržavati sebe i svoju obitelj. Naglašava se potreba za ravnotežom između rada i obiteljskog života, ali i pravo radnika da ne budu prisiljeni prihvaćati štetne uvjete iz potrebe.

Uloga države i zakona u zaštiti radnika

Papa naglašava kako država ne smije biti neutralna u odnosima rada i kapitala. Njezina je zadaća da štiti prava obespravljenih i osigura pravedne zakone koji štite radnike. U tom kontekstu od države se traži: da priznanje pravo radnika na organiziranje u udruženja i sindikate; postavlja minimalne uvjete zaštite radnika, posebno djece i žena; zakonski štiti pravo na pravednu nadnicu i radno vrijeme u skladu s ljudskim dostojanstvom; ne favorizira bogate, nego da se postavi kao pravedan arbitar.

Država ne smije gušiti inicijativu i privatnu slobodu, ali mora intervenirati kada prava slabijih nisu zaštićena.

Sindikalno organiziranje i prava radnika

Papa daje snažnu podršku slobodnim i neovisnim radničkim udruženjima, posebno onima koja su prožeta kršćanskim duhom. Odbacuje sekularna i klasna udruženja koja vode ka sukobu, te poziva na sloge i suradnju među staležima, a ne na klasnu borbu. Udruženja trebaju služiti odgoju članova, međusobnoj pomoći, zaštiti prava i unapređenju društva. Papa vidi kršćanske sindikate i bratovštine kao sredstvo za obnovu društva odozdo, kroz solidarnost, pravdu i ljubav.

Crkva i njezina zadaća u društvu

Crkva, ističe Papa, nije nadomjestak državi ni sindikatima, ali ima proročku i pastoralnu zadaću u oblikovanju pravednog društva. Crkva ima pravo i dužnost naviještati moralna načela u socijalnim pitanjima, braniti dostojanstvo čovjeka i poticati kršćansku ljubav. Uči da se prava ne mogu promatrati bez obveza, a sloboda bez odgovornosti. Zakon evanđelja – ljubavi prema bližnjemu – najjače je sredstvo za izgradnju pravednog društva. Crkva je uz siromašne, ali ne zato da bi rušila poredak, nego da bi ga moralno uzdigla i uskladila s Božjom voljom.

Završne misli i poziv na djelovanje

Enciklika završava pozivom na jedinstvo staleža – radnika, poslodavaca i vlasti – u duhu suradnje, solidarnosti i poštovanja. Papa potiče biskupe, svećenike, redovnike, vjernike laike i katoličke udruge da se angažiraju u rješavanju radničkog pitanja. Također poziva vlasti da oblikuju zakonodavstvo koje će štititi radnike i obitelji. Nad svime stoji načelo općeg dobra koje mora biti iznad osobnih i klasnih interesa.

Umjesto zaključka

„Rerum novarum“ označila je početak modernog socijalnog nauka Crkve, utjelovljenog u praksi solidarnosti, prava radnika, pravedne plaće, dostojanstva rada i vlasništva. Ova temeljna enciklika naziva se još i „Magna Charta“ ili „velika povelja“ socijalnog nauka Crkve.

Brojni su drugi plodovi prve socijalne enciklike. Primjerice, ona je potaknula osnivanje katedri za socijalni nauk u sklopu teoloških fakulteta, čime je i rođen socijalni nauk Crkve kao grana teologije. Prva katedra osnovana je 1893. godine u Njemačkoj u Münsteru.

Iako Hrvatska na kraju 19. stoljeća nije bila suočena s industrijalizacijom i radničkim pitanjem u tom smislu, sama enciklika bila je poticaj za organizaciju „Prvog hrvatskog katoličkog sastanka“ 1900. godine te trodnevnog „Socijalnog tečaja“ 1908. godine u Zagrebu.

Enciklika je potaknula i organizaciju „Socijalnih tjedana“ koji su započeli u Francuskoj i na međunarodnoj razini djeluju sve do danas. U Hrvatskoj je prvi „Socijalni tjedan“ održan 1932. godine.

Njome je Lav XIII. trasirao put budućim enciklikama (poput “Quadragesimo anno”, “Populorum progressio”, “Centesimus annus”, “Caritas in veritate”, “Laudato si” i “Fratelli tutti”) koje tematiziraju rad, solidarnost, ekologiju, globalizaciju i razvoj. U obzir se uzimaju i aktualni naglasci pape Lava XIV. o digitalnoj revoluciji, globalnoj etici i društvenoj pravdi, odnosno o (suvremenom) socijalnom nauku Crkve koji je papi Lavu XIV. osobito na srcu, ali i prepoznao je vrijednost angažmana laika u svijetu. U vremenima društvenih nepravdi i klasnih napetosti, Papa je jasno poručio: nema pravednog društva bez priznavanja dostojanstva svakog čovjeka i bez moralnog temelja društvenih odnosa.

(Kraj nastavka 2/10)

Literatura:

Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve:

PAPA LAV XIII. – ENCIKLIKA “RERUM NOVARUM”
ENCIKLIKA NJEGOVE SVETOSTI PAPE LAVA XIII.
KATOLIČKOM SVIJETU O STANJU RADNIKA
(15. 5. 1891.)

Autor:

Ivan Matić Nević (ivan.matic1976@gmail.com)

Fotografije:

Vatican Media, www.vatican.va, Facebook, Instagram, X, Pinterest

Svi nastavci feljtona:

- 1/10: [FELJTON Socijalni nauk Crkve od pape Lava XIII. do pape Lava XIV. \(1/10\)](#)
- 2/10: [FELJTON Socijalni nauk Crkve od pape Lava XIII. do pape Lava XIV. \(2/10\)](#)
- 3/10: [FELJTON Socijalni nauk Crkve od pape Lava XIII. do pape Lava XIV. \(3/10\)](#)
- 4/10: [FELJTON Socijalni nauk Crkve od pape Lava XIII. do pape Lava XIV. \(4/10\)](#)
- 5/10: [FELJTON Socijalni nauk Crkve od pape Lava XIII. do pape Lava XIV. \(5/10\)](#)
- 6/10: [FELJTON Socijalni nauk Crkve od pape Lava XIII. do pape Lava XIV. \(6/10\)](#)
- 7/10: [FELJTON Socijalni nauk Crkve od pape Lava XIII. do pape Lava XIV. \(7/10\)](#)
- 8/10: [FELJTON Socijalni nauk Crkve od pape Lava XIII. do pape Lava XIV. \(8/10\)](#)
- 9/10: [FELJTON Socijalni nauk Crkve od pape Lava XIII. do pape Lava XIV. \(9/10\)](#)
- 10/10: [FELJTON Socijalni nauk Crkve od pape Lava XIII. do pape Lava XIV. \(10/10\)](#)

U sljedećem nastavku (3/10):

FELJTON Papinska vizija društvene pravde: Socijalni nauk Crkve od pape Lava XIII. do pape Lava XIV. (3/10) – Papa Lav XIII. – najvažnija obilježja pontifikata (1878. – 1903.)

P.S.

Tekst je dio novinarskog projekta „Papinska vizija društvene pravde: Socijalni nauk Crkve od pape Lava XIII. do pape Lava XIV.“, objavljenog u sklopu Programa poticanja novinarske izvrsnosti u 2025. godini Agencije za elektroničke medije. Dopušteno je drugim medijima prenositi ovaj sadržaj uz navođenje izvora i autora.

